

Prema aplikaciji „Air Visual”, Beograd je, kao gradovi u regionu Sarajevo i Skoplje, bio tokom januara među deset najzagađenijih na svetu. Predsednik Srbije Aleksandar Vučić objasnio je da je razlog porast standarda građana

Sredinom januara merenja kvaliteta vazduha pokazala su da je Srbija u svetskom vrhu po zagađenosti. Ništa novo, rekli su stručnjaci, zagađenost traje godinama. Međutim, klimatske prilike su uslovile da su građani otežano disali, a magla koja se danima nije dizala dodatno je ilustrovala apokaliptični osećaj, posebno u industrijskim zonama zemlje. U prvoj reakciji povodom panike koja je danima rasla zbog podataka o zagađenosti, predsednik Srbije Aleksandar Vučić je rekao da je razlog zagađenja porast standarda građana. Prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine koncentracija čestica PM10 i PM2,5 prelazila 300 mikrograma po kubnom metru, što je šest puta više od granične vrednosti. Razlozi zagađenja objašnjavani su različitim faktorima: radom termoelektrana koje ispuštaju otrovne materije i klimatskim uslovima nepovoljnim za ovo doba godine, grejanjem na čvrsta goriva, pojačanim saobraćajem i vozilima koja nemaju ekološke standarde ali i pasivnošću vlasti koja se ne bavi zaštitom životne sredine.

Za razliku od vlasti koja sve vreme govori kako situacija nije ništa gora nego prethodnih godina, Energetska zajednica (EZ), međunarodna organizacija koju su osnovala EU, zemlje crnomorskog regiona i zemlje Jugoistočne Evrope poslala je 15. januara pismo upozorenja Srbiji. Prema njihovoj analizi devet od šesnaest velikih ložišta u Srbiji emituju previše štetnih gasova. EU upozorava na nepotpunu primenu Direktive o velikim ložistima koja je stupila na snagu 1. januara 2018. godine i podseća da Vlada Srbije, i pored ponovljenih poziva, nije zvanično usvojila Nacionalni plan za smanjenje emisija štetnih gasova. Nakon ovakvih upozorenja i sve većeg pritiska javnosti Vlada Srbije je najavila hitne mere za smanjenje zagađenja, a predsednik Vučić saopštio je da je napravljen dogovor sa japanskom agencijom za međunarodnu saradnju “Džajka” kako bi se vršilo odsumporavanje u termoelektranama što će, kako je rekao, “dramatično” doprineti rešavanju problema zagađenja vazduha.

Srpske elektrane - evropski rekorderi u zagađenju

Srbija je dramatično zagađena već godinama. Podaci Agencije za zaštitu životne sredine pokazuju da glavni uzrok zagađenja potiče iz sektora proizvodnje i distribucije energije. Fiskalni savet Srbije je, analizirajući rad Elektroprivrede Srbije (EPS), državne kompanije koja objedinjuje energetske sektor, utvrdio u izveštaju iz novembra prošle godine

da nijedno EPS-ovo postrojenje ne zadovoljava sve nacionalne i EU ekološke propise, zbog čega je EPS pojedinačno najveći zagađivač životne sredine u Srbiji.

Fiskalni savet navodi da EPS godišnje emituje više sumpor-dioksida od svih termoelektrana na lignit u EU zajedno, iako je njegova proizvodnja električne energije više nego deset puta manja. Samo termoelektrana Kostolac B ispušta oko 130.000 tona sumpor-dioksida godišnje, što je više nego sve termoelektrane u Nemačkoj zajedno. Izveštaj ističe da 2018. nijedna EPS-ova termoelektrana još uvek nije imala potpuno funkcionalno postrojenje za odsumporavanje dimnih gasova.

Direktor Sekretarijata Energetske zajednice Janez Kopač rekao je da, prema podacima iz 2018. godine, emisije gasova u termoelektrani Kostolac prekoračuju planirane 14 puta, a u termoelektrani „Nikola Tesla“ u Obrenovcu 4,7 puta. Kopač je preporučio da se u termoelektrane ugrade filteri, napomenuo da su za odsumporavanje i smanjenje emisije štetnih gasova potrebne godine i podsetio da je prema proceni EZ iz 2013. godine za sprovođenje ovih koraka potrebna investicija od oko 640 miliona evra.

Pitanja na koja država nema odgovor

Povodom Vučićevog pominjanja dogovora sa Japancima o odsumporavanju, nezavisni mediji su podsetili da je još 2011. Vlada Japana odobrila Elektroprivredi Srbije kredit od oko 226 miliona evra za period od 15 godina, za izgradnju ekoloških postrojenja u termoelektrani „Nikola Tesla A“ u Obrenovcu, nadomak Beograda. Ova termoelektrana je najveći proizvođač električne energije u Jugoistočnoj Evropi, godišnje proizvede više od 50% srpske električne energije.

U 2016. godini istekao je period od prvih pet godina tokom kojih Srbija nije morala da plaća rate i kamatu na kredit, a radovi na postrojenju nisu ni počeli, zbog čega je EPS morao da plaća naknade (*commitment fee*). Japanci, međutim, nisu bili jedini od kojih je Srbija uzimala zajam.

U poslednjih 10 godina EPS je ukupno morao da plati skoro 15,8 miliona evra naknade na neiskorišćena sredstva iz 13 kredita dobijenih od nekoliko međunarodnih banaka i agencija pokazalo je istraživanje beogradskog istraživačkog portala CINS . O neodgovornom korišćenju kredita pisao je i već pominjani Fiskalni savet Srbije ali se do sada niko iz vlasti nije oglosio objašnjenjem zbog čega se kasni ili ne sprovodi planirano ulaganje u ekološke standarde.

Revolucionarne mere

Pritisnuta uznemirenjem javnosti Vlada Srbije je najavila, kako je saopšteno, “revolucionarne mere” poput subvencija za kupovinu električnih automobila ili zamene nekih energenata biomasom. Pominje se i ubrzana gasifikacija, usmeravanje na pelet umesto uglja i lož-ulja, zamena filtera na termoelektranama, rigorozna tehnička kontrola vozila, zabrana uvoza automobila “evro 3”, gašenje individualnih kotlarnica i pojačano pošumljavanje.

Do tada, građanima preostaje da prate nivo zagađenja preko aplikacija na mobilnim telefonima, nose maske preko lica i nadaju se da će dunuti vetar ili pasti sneg koji će “očistiti vazduh” i rasterati njegov neprijatan miris. Tokom svih ovih dana kada se vazduh u zagađenim zonama bukvalno mogao videti, kada su građani putem mreža ili u televizijskim reportažama pokazivali prljavštinu koja im se svakodnevno taloži na terasama, nadležne institucije nisu se oglašavale sa uputstvima kako da se građani ponašaju. Ministar zdravlja Zlatibor Lončar govorio je da nema razloga za paniku, jer zagađenje ne može da dovede do ozbiljnih zdravstvenih problema a da je razlog povećan broj automobila u Beogradu. Zvanični, relevantni podaci o posledicama zagađenja po zdravlje ne postoje. Lekari koji su se oglašavali u medijima kažu da će se posledice po zdravlje tek osetiti. Kada se “magla digne” i vazduh pročisti, može se očekivati da će neka druga tema “pokriti” sadašnji strah od zagađenja. U siromašnoj Srbiji, ekološke teme, pa čak i direktne pretnje zdravlju, kakve izaziva zagađen vazduh, ne nailaze na masovne i stalne reakcije. Tome u prilog ide i podatak da je peticiju za čistiji vazduh potpisalo, do današnjeg dana, svega oko 14.000 građana. Izvor: balcanicaucaso.org